

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Академічне товариство ім. М. Балудянського
(м. Кошице, Словаччина)
Вища школа економіки і права імені
проф. Едварда Ліпінського (м. Кельце, Польща)
Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Університет «Petre Andreia» (м. Яси, Румунія)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)

*СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ*

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VIII Міжнародної науково-практичної конференції**

03 червня 2020 року

Частина III

Вінниця 2020

УДК 339.922
С69

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 03 черв. 2020 р. Вінниця, 2020. Ч. 3. 256 с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства в сучасних умовах; актуальні проблеми менеджменту та фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми та перспективи, тенденції розвитку маркетингових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні, державотворчі процеси в умовах глобалізованого суспільства: історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти.

Висвітлюються інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції, теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н.Л.**, д-р філос. наук, професор

Відповідальний секретар – **Мартінова Л.Б.**, д-р екон. наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Боковець В.В., д-р екон. наук, професор, **Власенко І.Г.**, д-р мед. наук, професор,

Корж Н.В., д-р екон. наук, професор, **Іваницька Н.Б.**, д-р філол. наук, професор,

Поліщук І.І., д-р екон. наук, доцент, **Прутська О.О.**, д-р екон. наук, професор,

Чорна Н.М., д-р іст. наук, професор, **Штифурак В.Є.**, д-р пед. наук, професор,

Бондар А.А., канд. наук з фіз. виховання і спорту, **Мельничук О.П.**, канд. екон. наук,

Нечипоренко В.О., канд. філол. наук, доцент, **Радзіховська Л.М.**, канд. пед. наук,

доцент, **Романовська Ю.А.**, канд. екон. наук, доцент, **Сегеда С.А.**, канд. екон. наук,

доцент, **Тернова А.С.**, канд. техн. наук, доцент.

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-958-4

Середницька Л.П.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**НОВАЦІЇ У ТОВАРНІЙ ПОЛІТИЦІ СУБ'ЄКТІВ РОЗДРІБНОЇ
ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ..... 150**

Танасійчук А.М., д-р екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ЗАСТОСУВАННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО СТВОРЕННЯ
ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ПРОПОЗИЦІЇ ГОРІХІВ НА
МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ..... 158**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО
БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

Антонюк К.Г.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ПОДОРОЖІ ТУРИСТІВ ДО СІЛЬСЬКОЇ
МІСЦЕВОСТІ (В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ)..... 170**

Власенко І.В., д-р екон. наук, професор
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ ТА
ПОСЛУГАМИ 176**

Іваніщева О.А.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ІТАЛІЙСЬКА КУХНЯ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ ВІННИЧЧИНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ..... 181**

Кізюн А.Г., канд. географ. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ
ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ПОДІЛЛІ..... 188**

Лисенко О.Л., канд. техн. наук
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ АВОКАДО У ХАРЧОВИХ
ВИРОБНИЦТВАХ..... 195**

Лук'янець А.В.
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІННИЧЧИНИ ДЛЯ
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ..... 203**

Мазуркевич І.О., канд. екон. наук
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
**ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА..... 208**

Список використаних джерел:

1. Коваленко Л.Г. Асортиментна політика закладів ресторанного господарства України. *Економіка та суспільство*. 2016. №5. С. 160-163.
2. Пахомська О.В. Сучасний стан і перспективи розвитку ресторанного господарства в Україні. *Наукові праці НУХТ*. 2019. Том 25, № 1. С. 65-73.
3. П'ятницька Г.Т. Сучасні тренди розвитку ресторанного господарства в Україні. *Економіка та держава*. 2017. № 9. С. 66-73.
4. Чернова Г.В. Особливості розвитку ресторанного господарства Вінниччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aokornus.at.ua/JOURNALS/2013.pdf>
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>.
6. Інтернет-сторінка журналу «Ресторатор». URL: <http://www.restorator.ua/>
7. Італійська кухня у Вінниці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://20.ua/vn/tag/italyanskaya-kuhnya.html>

УДК 338.48-4(477.43/.44)

Кізюн А.Г., канд. географ. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2838-9428>

Researcher ID: **M-8292-2016**

РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ

ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ПОДІЛЛІ

У статті розглянуто зв'язок зеленого та екстремального туризму, досліджено особливості природних умов з погляду можливостей розвитку екстремального туризму, дана оцінка розвитку екстремального туризму та окремих його видів у межах рівнинної частини України, як репрезентативний регіон взято Поділля. Проаналізовано шляхи подальшої перспективи розвитку, показано можливості використання природних умов у розвитку екстремального та зеленого туризму у межах Поділля як одного із найбільш

перспективних регіонів для цих видів туризму у рівнинній частині України. Зазначено, що з початку XXI ст. зацікавленість у розвитку екстремальних видів туризму у межах Вінницького Придністер'я та Середнього Побужжя зросла майже у 2,7 рази і це стосується не лише туристів-екстремалів молодого, але й старшого (пенсіонерів) віку. Доведено, що природні умови і ресурси Поділля сприятливі для розвитку окремих видів екстремального туризму.

Ключові слова: *зелений туризм, екстремальний туризм, природні умови, Поділля, регіон, розвиток.*

Постановка проблеми. З початку XXI ст. розвитку туризму у межах Поділля приділяється достатньо уваги. Активно розвиваються такі види туризму як пішохідний, водний, велосипедний, частково спелеотуризм та автомобільний туризм. Однак, є ще види, яким приділяється мало уваги. Одними із таких є екстремальний і зелений туризм. Сучасні дослідження розвитку екстремального туризму присвячені переважно загальним природним і соціально-економічним аспектам, а також характеристиці окремих видів екстремального туризму. В сучасних джерелах мало приділяється уваги взаємозв'язку зеленого і екстремального туризму, хоча для розвитку цих обох видів туризму є спільними природні та антропогенні передумови розвитку. При активному розвитку зеленого туризму є доцільним розвивати екстремальний туризм і навпаки.

Екстремальним природним умовам Поділля, що сприяють розвитку екстремального туризму на рівнинах увага науковців майже не приділяється. Також спостерігається недостатня вивченість та обґрунтованість можливостей розвитку нестандартних для рівнинної частини України, зокрема і Поділля, видів туризму. Попередній аналітичний огляд літературно-картографічних джерел і польові дослідження показують, що у межах Поділля природні умови і ресурси у низці випадків є сприятливі для розвитку зеленого та окремих, достатньо популярних, видів екстремального туризму, зокрема тих, що формуються на основі геолого-геоморфологічних та гідро-кліматичних особливостей території Поділля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екстремальний туризм та особливості його розвитку, науковці, України досліджували спорадично. Окремі поняття і терміни із сфери екстремального туризму розглянуто у працях О.О.Бейдика, О.О. Любіцевої, О.В. Колотухи та ін. Загальним (організаційним, економічним, логістичним та ін.) питанням розвитку екстремального туризму присвячені праці А.А. Романова, Ю.Д. Дмитрієвського, В.Г. Гулева, А.О. Глебової [1], В.Ю. Приткова [5] та інших. За минулі роки значно збільшилась кількість публікацій рекламного та популярного спрямування, де екстремальний туризм розглядається виключно з комерційною метою.

Мета статті – з природничо-географічного погляду розглянути і обґрунтувати регіональні можливості розвитку зеленого та екстремального туризму, розглянути їх взаємозв'язок, а також виділити види екстремального туризму, які доцільно розвивати на Поділлі.

Виклад основного матеріалу. Щоб зрозуміти питання природних та антропогенних передумов розвитку екстремального та зеленого видів туризму, потрібно з'ясувати визначення цих двох понять. Проаналізуємо спочатку визначення поняття «екстремальний туризм» різними науковцями (табл. 1).

Оскільки єдиної думки щодо класифікації видів екстремального туризму не існує, ми наводимо класифікацію за місцем проведення, на нашу думку, найбільш вдалу (рис. 1).

Таблиця 1 – Аналіз поняття «Екстремальний туризм» [1, с. 4]

Автор	Дефініція поняття
В. Притков, А. Жердьов	Екстремальний туризм – це вид туризму, який об'єднує подорожі, що пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі та найвищим ризиком для життя
В. Абрамов	Екстремальний туризм – це різновид спортивного туризму, здійснення якого потребує спеціальних навичок, знань, техніки й екіпірування, пов'язаний з у край граничними фізично-психічними можливостями людського організму в умовах чітко встановленого ризику, рівень допустимості якого визначається мінімальною ймовірністю заповідання школи життю або здоров'ю туриста, в результаті чого людина отримує позитивний адреналін і незабутні враження
С. Фокін	Екстремальний туризм – види подорожей, що значно перевищують нормативні вимоги класифікатора спортивних подорожей, а також форми діяльності з підвищеним ризиком, які здійснюються під час спортивних походів або спеціалізованих змагань
М. Кляп	Екстремальний туризм – різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику
В. Казаков	Екстремальний туризм – це різновид туризму, який передбачає відвідування різноманітних природних або техногенних об'єктів, що несуть певний ризик для здоров'я людини

Зважаючи на визначення та класифікацію екстремального туризму є певні вимоги до територій, де може розвиватися цей вид туризму.

У межах рівнинної частини України є низка територій природа і ландшафти яких явно виокремлюються на загальному фоні.

Рисунок 1 – Класифікація екстремального туризму [1, с. 6]

На початку ХХІ ст. одними з популярних туристично-рекреаційних регіонів не лише Поділля, але й України стають Середнє Побужжя та Середнє Придністер'я.

Серед ділянок натуральної природи, що придатні для розвитку екстремальних видів туризму виокремлюються каскади порогів. За структурою, ці пороги є найскладнішими і найпотужнішими не лише у межах Поділля, але і всієї Східноєвропейської рівнини. Якщо врахувати зливові дощі, які тут формують паводки, а також те, що у весняний період стік складає 55-56% витрат води і рівень води на Південному Бузі піднімається на 2-3 м, а на річках Середнього Придністер'я до 4-5 м, то можливості розвитку екстремальних видів водного туризму – рафтингу, каякінгу (слалом, родео, сплав) та ін. на Середньому Придністер'ї та Середньому Побужжі, значні [2, с.184].

Зростає також зацікавленість туристів-екстремалів до глибоких ярів, особливо їх крутих ($>45^\circ$) схилів. У цьому випадку перевагу віддають глибоким ярам, що сформувалися у лісових масивах, зокрема на крутих лісових стінках Середнього Придністер'я і Середнього Побужжя. У верхній частині яру «Глибокий» лісового урочища Сабарів уже вісім років проходять змагання різних вікових категорій з навісних переправ, подолання крутих схилів тощо.

До антропогенних осередків, що є основою розвитку окремих видів екстремального туризму відносяться круті, часто вертикальні стінки численних

кар'єрів (на Вінниччині у скелелазів-початківців популярними є круті стінки покинутих гранітних кар'єрів в околицях сіл Сабарів і Стрижавка), Сабарівське, Ладжинське і Тростянецьке водосховища, окремі території покинутих промислових підприємств, підземні розробки вапняків, численні залишки підземель та печер, ракетні шахти тощо [4, с. 84].

Все більшої популярності в Україні, зокрема на Поділлі набуває розвиток зеленого туризму. Зелений туризм – будь-яка форма туризму, яка застосовує методи екологічного управління та орієнтована на збереження природи. Це своєрідна альтернатива традиційному комерційному масовому туризму. Зазвичай, туристи, які обирають подорожувати у такий спосіб, беруть на себе відповідальність за збереження навколишнього середовища та покращення благоустрою місцевого населення. Зелений туризм відкриває нові можливості. Жителі мегаполісів їдуть у сільську місцевість пожити зовсім іншим життям. Краса сільських пейзажів, близькість річок, озер, лісів, гір, відсутність міського шуму, забруднення, метушні, здорове харчування добре впливає на людину, зміцнюють її і духовно, і фізично. Це одна з переваг зеленого туризму.

З кожним роком запити туристів, на думку багатьох дослідників і працівників тургалузії, стають все різноманітнішими, а вимоги до організації і проведення турів все більш високими у зв'язку з їх все зростаючою обізнаністю і накопиченим попереднім досвідом подорожей. У сучасних умовах високої конкуренції в туристському бізнесі в усьому світі турфірмам економічно не вигідно обмежуватися пропозицією лише тільки класичних турів за давно розробленими маршрутами з незмінною програмою надання послуг, одноманітним набором розваг і так далі [5, с. 44].

Для більшого різноманіття дозвілля туристів на Поділлі доцільно доповнити послуги зеленого туризму елементами екстремального туризму.

По суті, для розвитку зеленого та екстремального туризму потрібні, практично, одні й ті ж самі природні й антропогенні ресурси. Розглянемо можливості розвитку деяких видів екстремального туризму в поєднанні із зеленим в межах Поділля, зокрема Вінницького Придністер'я.

Одним із найбільш затребуваним видів туризму є пішохідний туризм. Для його розвитку необхідна наявність важко прохідної місцевості: крутих схилів, що на Середньому Придністер'ї спостерігаються скрізь і в «класичному» виді, лісових хащ, яким відповідають лісові «стінки» долини Дністра і його приток, або відповідного субстрату на маршрутах: стежки з піску, каміння, болотисті стежки або комбіновані тощо. Пунктами відпочинку-ночівлі можуть бути або нові невеликі, на 15-20 місць готелі (хостели), або переобладнані під хостели сільські школи, які з тих чи інших причин закриті. Не гірший, а можливо й кращий варіант – у базових на маршрутах селах, домовитись із жителями про можливість ночівлі у них туристів, особливо старшого віку, з апробацією місцевої кухні (домашні вина, овочі, фрукти, сало і ковбаси, бринза тощо).

Дуже популярним видом екстремального туризму стає кінний туризм. Для Вінницького Придністер'я, особливо для Могилів-Подільського району, це не менш перспективний вид екстремального та зеленого туризму, ніж пішохідний. Частково база уже є - майже у кожному селі можна зустріти занедбані або частково зруйновані колишні ферми. У районі потрібно відібрати 2-3 з них і перетворити в продуктивне ранчо, де розводити коней і розвивати кінний туризм. В Україні такий досвід є, його лише необхідно обґрунтовано застосувати відповідно до природних умов Придністер'я.

Популярності на Поділлі набуває також і велосипедний туризм. Наявність щільної мережі доріг, особливо дорожніх серпантинів та низькогірний характер поверхні території, створюють прекрасні умови для розвитку у межах Середнього Придністер'я велосипедного туризму, який згодом можна урізноманітнити туристичними маршрутами на скутерах, квадроциклах тощо. Бази для розвитку велосипедного або мототуризму можна створювати використавши окремі звільнені приміщення діючих шкіл, таборів відпочинку, сільських клубів тощо.

Якщо не враховувати Карпати, то Середнє Придністер'я найкращий в Україні регіон для розвитку скелелазіння або мініальпінізму, особливо дитячого. Для цього тут природа створила прекрасні умови – це відомі й

надзвичайно мальовничі та оригінальні, однак важкодоступні скельні масиви в околицях сіл Нагоряни, Лядова Могилів-Подільського та села Біла й інших Ямпільського районів, стрімкі стінки, нажалі численних на Придністер'ї кар'єрів, які з кожним роком частіше стихійно, ніж організовано, використовують для тренувань з альпінізму [3, с.144]. Проживання туристів можливо в сільських оселях поблизу місць скелелазіння.

Спелеотуризм на Поділлі має дуже гарні природні умови для розвитку, а саме поверхневі форми карсту – западинами, понорами, каррами, давніми долинами («поплави») та озерами. Туристичного значення карсту Поділля надають підземні карстові порожнини представлені печерами. Серед них найдовші у світі гіпсові печери Оптимістична (165,0 км), Озерна (107,3 м), Золушка (82,0 км) та інші. Наявність оригінальних каньйонів, крутих (до 40-60°) «стінок», численних мальовничих, висотою 15-30 м урвищ на схилах долини Дністра та його лівих приток, глибоких кар'єрів розробок різноманітних гірських порід - прекрасна основа для активного розвитку альпінізму, зокрема й дитячого, тренінгу, маунтбайкінгу, Х-гонок, а підземних карстових печер та розробок вапняків і гіпсів – спелеотуризму [2, с. 183].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зелений туризм на Поділлі розвивається активно, однак попит на послуги цього туризму регіонально неоднаковий по Україні, тому, щоб збільшити кількість туристів в Подільському регіоні, потрібно скомбінувати туристичний пакет так, щоб він включав в себе окрім переваг зеленого туризму, а саме: чиста екологія, краса сільських пейзажів, близькість річок, озер, лісів, гір, відсутність міського шуму, забруднення, метушні, здорове харчування, ще й туристичну діяльність, пов'язану з активними способами пересування і відпочинку на природі та найвищим ризиком для життя, що притаманне екстремальному туризму. Ці можливості в повній мірі можуть задовольнити природні та антропогенні ресурси Поділля, зокрема Середнього Побужжя та Середнього Придністер'я, що значно збільшить інтерес до туристичної галузі Подільського регіону.

Список використаних джерел:

1. Глебова А.О., Зозуля А.В., Солодовник М.О. Сучасний стан та перспективи розвитку екстремального туризму в Україні та світі. *Східна Європа: економіка, бізнес та планування*. 2017. №6 (11). С. 3-8.
2. Кізюн А.Г. Природні умови розвитку екстремального туризму у межах Поділля. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія*. Вінниця, 2016. Вип. 28. № 3-4. С. 178-185.
3. Кізюн А.Г. Регіональні особливості розвитку екстремального туризму. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія*. Вінниця, 2019. Вип. 31. №1-2. С. 142-145.
4. Кізюн А.Г. Розвиток екстремального туризму в межах Середнього Побужжя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія*. Вінниця, 2019. Вип. 31. № 3-4. С. 81-85.
5. Притков В.Ю., Жердьов А.Е. Екстремальний туризм в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Географія та туризм*. 2012. Вип.19. С. 44-51.

УДК 634.653:664 (045)

Лисенко О.Л., канд. техн. наук

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8197-854X>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3333653/oksana-lysenko/>

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ АВОКАДО У ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВАХ

Властивості масла, яке отримують з авокадо, дозволяють використовувати його в різних галузях; застосування олії авокадо поширене в харчовій, фармацевтичній і косметичній промисловості. За смаком воно нагадує горіхову масу, за консистенцією являє собою густу зеленувато-жовту рідину. Цю рідину отримують шляхом віджиму зі стиглих плодів авокадо після

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VIII Міжнародної науково-практичної конференції**

03 червня 2020 року

Частина III

Редактор: Фатєєва Т. Д.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.В.

Підп. до друку 21.08.2020 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 14,88.
Обл.-вид. арк. 11,92. Тираж 2. Зам. № 274.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25